
PRESENTACIÓ

L'any 2021 s'inscriu en un període de repunt econòmic desigual, segons les diferents situacions de restriccions sanitàries que l'han caracteritzat.

En el cas de les Illes Balears, la recuperació del sector de serveis, especialment el component turístic, ha fet que el 2021 el VAB regional hagi experimentat un creixement de l'11,3 %. Augment important, però que cal posar en relació amb la baixada del -21,7 % del 2020. Per tant, tot i que es pot ser molt positiu pel que fa al camí de la recuperació, encara no s'assoleixen els nivells de producció anteriors a la pandèmia.

Per illes, Mallorca creix un 11 % respecte al VAB del 2020, Menorca un 11,7 % i les Pitiüses un 12,7 %. Mallorca suposa el 79,3 % de la riquesa produïda a les Balears, les Pitiüses un 12,6 % i Menorca un 8,1 %.

Preocupa que el creixement econòmic vagi acompanyat per la disminució de 1.902 empreses. Els efectes de la pandèmia són visibles en l'estructura econòmica de l'arxipèlag, malgrat els ajuts i els crèdits abundants que afortunadament han pogut arribar a les empreses durant aquesta crisi i que han contribuït a mitigar els efectes més negatius dels confinaments. El 2021 es tanca amb 98.120 empreses. Les quatre principals branques són comerç i reparacions, amb 15.474 empreses; activitats professionals, científiques i tècniques, amb 11.244 empreses; construcció d'edificis, amb 10.421 empreses, i hostaleria, amb 10.403 empreses.

Un altre fet significatiu i prou important és que el 2021 la balança comercial de l'arxipèlag és positiva, circumstància que s'ha produït molt pocs anys: 1.793,4 milions d'euros corresponen a les exportacions i 1.380,2 milions d'euros a les importacions. Un superàvit de 412,9 milions d'euros, el doble que el 2019.

El 2021, la inversió bruta estrangera ha estat de 334,5 milions d'euros, un augment del 191,9 %. Una dada que cal analitzar pel que suposa de confiança del capital internacional per poder extreure plusvàlues a les Balears després del fort impacte de la crisi i pel risc d'una possible pèrdua del control illenc de determinats recursos estratègics.

En aquesta MEMÒRIA hem elaborat un apartat sobre la productivitat turística. Assolir un major nombre de visitants no implica necessàriament nivells elevats de productivitat. Quan descriu els diferents sectors productius, s'han de tenir en compte les consideracions anteriors. Cal analitzar de manera rigorosa la nostra realitat productiva, aprofundir molt més en el coneixement i la desagregació insular d'aquesta realitat, i, a partir d'aquí, apuntar al futur i pensar què volem i què podem ser com a societat amb vista a l'horitzó 2030. Les bases històriques de dades que aporten les diferents memòries del CES són unes bones eines que

es poden aportar en aquest debat, així com l'estudi i el dictamen posterior que va fer el CES sobre la prospectiva econòmica, social i mediambiental de les Illes a l'horitzó 2030.

La MEMÒRIA del 2021 reflecteix els problemes estructurals del sector primari i del sector industrial. Destaca el creixement del sector de la construcció i dels serveis. La construcció acaba l'any amb 2.800 habitatges més i 3.400 obres començades, xifres rècord des del 2012. La inversió privada en la nova construcció i la reforma d'habitatges unifamiliars té una franja molt gran de mercat amb molt de poder adquisitiu. La construcció d'habitatge públic s'ha reduït un -5,1 % respecte al 2020.

La facturació dels serveis augmenta un 21,8 % interanual, que, en relació amb el -37,8 % de l'any 2020, suposa un increment de gairebé 60 punts percentuals. Quant al dinamisme de facturació, primer hi ha l'hostaleria, amb un 109,0 %. Després hi ha les activitats administratives i els serveis auxiliars (lloguer de vehicles, agències de viatge, serveis de reserves, operadors turístics...), amb un 31,7 %; el transport i l'emmagatzematge, amb un 26,4 %, i el comerç, amb un 12,5 %.

El turisme es recupera tant pel que fa a visitants internacionals com espanyols. Totes les comparacions de les dades es fan amb referència a l'any 2019, una temporada quasi excepcional. El fet de recuperar «l'antiga normalitat» com una garantia de bon funcionament sembla contraposat a la sensació de saturació, que una part de la societat ja va posar de manifest aquell mateix any. Debat que com hem vist s'ha reproduït el 2022.

L'any 2021 es tanca amb un endeutament privat del 116,9 % del PIB illenc, que baixa respecte al del 2020 (126,7 %). Les necessitats de liquiditat de les empreses continuen sent molt fortes, tot i que l'endeutament per poder tan sols sobreviure s'ha alleugerit. L'endeutament públic de 9.005 milions d'euros representa el 31,3 % del PIB de les Balears; per tant, es redueix un -1,26 % respecte al 2020.

També és remarcable l'augment del 9,8 % del volum d'estalvis en dipòsits bancaris a les Illes: 29.995 milions d'euros, la qual cosa denota un potencial de consum important quant a la demanda interna de la nostra comunitat.

La recuperació econòmica també ha suposat un increment generalitzat de les emissions contaminants a l'atmosfera. A més, preocupa el balanç hídric clarament negatiu del 2021, malgrat els grans contrastes de períodes molt llargs de sequera i d'altres de més curts però molt intensos de fortes pluges. Aquesta és una de les conseqüències del canvi climàtic. També ha empitjorat la qualitat de les aigües de bany de 12 platges; 3 platges les han millorades. La reactivació econòmica ha comportat una major producció de residus, si bé l'augment de la recollida selectiva és superior a la de rebuig. La producció d'energia renovable a les Balears suposa un 5,7 % de la producció total, i l'energia importada per cable suposa el 16,1 %.

Els aspectes mediambientals positius són que no hi ha hagut incendis forestals significatius, que ha augmentat un 5,1 % la superfície destinada a producció ecològica i que es mantenen els vectors de biodiversitat.

Pel que fa a la recuperació econòmica, destaca l'increment de persones ocupades a les Balears: 552.900 persones, fet que suposa un increment de 24.675 persones quant a l'any 2020. La pujada afecta tant homes com dones, joves i persones de més de 55 anys. Destaquen les 124.400 de persones estrangeres ocupades, que impliquen un augment del 8,8 % respecte al 2020 i que suposa el 22,5 % del total del mercat de treball de les Illes. Som la comunitat autònoma amb més percentatge de persones estrangeres sobre el total d'ocupats. L'increment d'ocupació de la població espanyola és del 3,5 %.

La MEMÒRIA del CES continua fent un seguiment dels aspectes qualitius de la feina a les Balears. Així, 8 de 10 cada persones ocupades a jornada parcial són dones. Segons l'índex de qualitat del treball que elabora el CES en la MEMÒRIA, destaca la baixada relativa de les Illes respecte a altres comunitats. A més d'altres consideracions que es detallen, es remarca que la moderació salarial derivada de la pandèmia, juntament amb la inflació, provoca una pèrdua de poder adquisitiu de la població assalariada i de la majoria de la ciutadania.

Del capítol social de la MEMÒRIA, cal destacar que el 2021 les Balears són de les quatre comunitats autònomes on augmenta la població: 1.465 persones (un +0,1 %). L'1 de gener de 2021 la població resident a les Balears és d'1.173.008 persones. Per primer cop la quantitat de majors de 65 anys supera la de menors de 16 anys. La població nascuda fora de les Balears és del 46 %: a Mallorca, el 43,8 %; a Menorca, el 41,4 %; a Eivissa, el 60,5 %, i a Formentera, el 64 %. La població nascuda a l'estranger respecte a la població de les Illes és del 24,4 %: a Mallorca, el 24 %; a Menorca, el 17,7 %; a Eivissa, el 30,3 %, i a Formentera, el 33,2 %. Unes dades que es comenten a l'apartat de llengua i que cal recordar que també han estat objecte d'estudi per part del CES en el monogràfic que presentà al Govern de les Illes Balears sobre el repte demogràfic a les Illes.

Globalment, cal ressaltar que, malgrat la pandèmia, i gràcies a l'esforç fiscal, a l'endeutament públic i a l'ajut dels fons europeus, les inversions en matèria d'educació, sanitat i serveis socials han augmentat de manera significativa l'any 2021. Les necessitats de la població així ho exigien, encara que no s'hagi pogut arribar als nivells que haurien estat necessaris.

No és tasca fàcil recuperar els serveis sanitaris amb la presència de la COVID 19 i amb uns professionals bastant esgotats, recursos sempre escassos i manca de professionals segons les necessitats exigides. També els reptes educatius de les Illes Balears són clars, amb el percentatge d'alumnat estranger major d'Espanya; les xifres d'abandonament escolar bastant elevades, malgrat que s'hagin reduït significativament en aquest període de crisi, i sortint de les mesures excepcionals amb què s'impartí l'educació durant la pandèmia. Pel que fa als serveis socials, la reformulació de les prestacions i les rendes mínimes arran dels canvis implantats per l'Estat en l'ingrés mínim vital s'ha dirigit a completar els buits de prestació d'aquest ingrés. Han augmentat els serveis de teleassistència i de prestació econòmica a cuidadores i cuidadors de l'entorn familiar, però queda molta feina per fer. Tan sols un 13,9 del total de persones cuidadores no professionals estan donades d'alta en el conveni especial de la Seguretat Social.

Les dificultats per accedir a l'habitatge a les Balears es detallen a l'apartat corresponent. Els preus i les transaccions assoleixen xifres rècord, i augmenten les dificultats perquè la ciutadania accedeixi a un habitatge. Amb tot, la taxa de pobresa relativa a les Balears (17,5 %) està per sota de la mitjana espanyola.

A l'apartat de justícia s'assenyala que l'any 2021 s'han presentat 146.775 reclamacions i se n'han resolt 146.376, pràcticament es resol quasi tot el que entra, tot i que hi continua havent una pendència de 70.000 casos per resoldre, xifra que s'ha reduït un 12 % l'any 2021. L'activitat delictiva, els delictes de violència sobre les dones i les execucions hipotecàries han augmentat.

Finalment, aquest any a la MEMÒRIA hem separat els apartats de llengua i cultura. Intentam aportar les dades estadístiques més recents, però a vegades la separació de competències, la gestió de les dades i els criteris de recopilació no permeten exposar de manera més exhaustiva el conjunt de l'activitat cultural que es produeix a cada illa. El paper social de la llengua catalana i la rellevància de la cultura en una societat avançada es convertiran en dos elements clau per esbrinar el grau de cohesió social de la societat illenca. A la MEMÒRIA intentarem reflectir i mesurar aquests components socials importants.

Esperam que com cada any la MEMÒRIA sigui útil a la nostra societat. Aquesta és l'única finalitat que hi ha darrere el treball de tot l'equip del CES, especialment dels consellers i conselleres de la Comissió de la Memòria, dels col·laboradors i col·laboradores que l'han redactada sota la direcció de la cap d'estudis, Anna Grau, i de totes les persones i empreses que han participat en la confecció tècnica.

A tots ells i elles, moltes gràcies per la feina i el bon treball.

El president del CES

Rafel Ballester Salvà

El secretari general del CES

Josep Valero González

